

Serbest Eczane Hizmetlerinde Etik ve Vaka Çalışmaları

Gülbin Özçelikay

Prof. Dr. Gülbin ÖZÇELİKAY: 17.09.1962 Bandırma'da doğdu. 1985 yılında Ankara Üniversitesi, Eczacılık Fakültesinden mezun oldu, 1988 yılında başlıklı tez konusu ile yüksek lisansını, 1988 yılında başlıklı tez konusu ile Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Eczacılık İşletmeciliği doktorasını bitirdi. 1997 de Doçent, 2003 de Profesör oldu. Eczacılık Uygulamaları, Eczacılık Etiği, Eczacılık İşletmeciliği, Eczacılık Tarihi, Eczacılık Mevzuatı konuları çalışma alanlarıdır. Evli, 2 çocuk annesidir.

GİRİŞ

Eczacılık uygulamaları sırasında ya da eczacı-hasta ilişkisinde ortaya konan tutum ve davranışların etik yönden kabul edilebilir olup olmadığına nasıl karar verebiliriz? Aslında bu sorunun yanıtlanması oldukça güçtür. Böyle bir soruya çözümleyici öneriler getirilebilir. Önerilerimiz yanında etik önerilerimizi gerçekte nasıl oluşturmaktayız? İnsan tutum ve davranışlarını değerlendirmemize olanak tanıyan bazı etik yaklaşım biçimlerinin bulunduğu ileri sürülebilir. Bunların neler olduğunu bulmak/ anlamak kaygısı, filozofların yüzyıllardan beri üzerine eğildikleri bir konu olmuştur (1).

Günümüzde eczacılık etiği alanında yer alan değişik tanımlamalar, akıl yürütmeler, değerlendirmeler ve çözüm önerilerinde “etik ilkelerin” merkezi bir rol oynadığını görmekteyiz.

Günlük davranışların etik yönden benimsenebilir ya da savunulabilir olması için onun kimi zaman bir ilke üzerine oturması gerekmektedir. Özel bir durum ve kuralların bir ilkeye dayandırılması sonuçta, kişiye ait tutum ve davranışların etik açıdan haklı ya da doğru bulunmasına destek olmaktadır. Böylelikle, “niçin doğru”, “niçin iyi”, “niçin uygun” bir karar arayışı içinde bulunduğumuzun yanıtının verilmesine olanak sağlamakta; bizim tutum ve davranışlarımızın etik açıdan onaylanır-onaylanmaz oluşunun taslağı çizilmektedir. Başka bir anlatım ile ilkeler eylemlerimizde bize yol göstererek, rehberlik etmektedir. Ayrıca ilkelere uygun davranışlar geliştirilmesi, yalnız tutum ve davranışların etik açıdan onaylanır olmasını gerektirmekle kalmaz, aynı zamanda toplumda benimsenebilir genel yaklaşım biçimlerine uygunluğundan dolayı; onları yasalar karşısında savunabilir kılar (1).

Eczacılık etiğinde yararlanılmakta olan ilkelerin etik kararlarda yol gösterici olmalarıyla birlikte; onları tam ve kesin ölçü biçimleri olarak görmekte

unutulmaması gereken başlangıçta belirtilen temel etik ilkeler ışığında aynı koşullarda gerçekleşen vakaların etik değerlendirmesi aynı kişi için hep aynı olmalıdır. Arkadaş, problemlili hasta, hastalık gibi etkenler aynı olayın değerlendirilmesinde kararları değiştirmemelidir.

KONU: Eczacı ihtiyaç sahibi hastalara para karşılığı olmadan ilaç vermeli midir?

VAKA 20: Eczaneye ilk defa gelen Y.B. çok hasta olduğunu ancak ilaç alacak parası olmadığını ve ertesi gün parayı bulup getireceğini söylediğinde hastaya istediği ilaçları vermek doğru mudur?

Eczacı, durumu hakkında kesin bilgiye sahip olmadığı hastasının kendi beyanına inanmalı mıdır? Hastanın kullanacağı ilaç hayati önemi olan bir ilaç ve piyasada başka yerde bulunamayacak bir ilaç mıdır? Eczacının o ilacın ücretini geri gelmeyeceğini düşünerek, karşılama imkanı olacak mı? Eczacının karar vermesi için bu bilgilere ihtiyacı bulunmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda eczacı kendisi karar vermelidir.

Değerlendirme Soruları ?

1. Etik ne demektir?
2. Eczacılık Etiği ne demektir?
3. Temel etik ilkeler nedir?
4. Günlük davranışların etik yönden benimsenebilir ya da savunulabilir olması için hangi yol izlenir?
5. Temel etik ilkeleri eczacılık uygulamalarını esas alarak açıklayınız.

KAYNAKLAR

1. Aydın E., Tıp Etiğine Giriş, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2001.
2. Çobanoğlu N., Tıp Etiği, İlke Yayınevi, Ankara, 2007.
3. The Royal Pharmaceutical Society of Great Britain. Medicines, ethics and practice: A guide for pharmacists. 18th ed. London: RPSGB, 1997:69-88.
4. Özcömert G., Şar S., Özçelikay G., & Asil E. (1996). Eczane Hizmetleri ve Etik. Tıbbi Etik Dergisi, 4(2).
5. Özçelikay G., Özcömert GH., Şar S., Asil E., Eczane Eczacılığı ve Etik. Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik Dergisi, 5(1), 6-9 (1997).
6. Özcömert GH., Özçelikay G., Şar S., & Asil E. (2000). Yararlılık ve Zarar Vermeme İlkelerinin Eczacılık Etiği Açısından Değerlendirilmesi. Türkiye Klinikleri J Med Ethics, 8(2):101-4.
7. Beauchamp T., & Walters L. (1989). Contemporary Issues in Bioethics. 3th ed. Belmont California: Wadsworth Inc.
8. Beauchamp TL, Childress JF. Principles of Biomedical Ethics 4th ed, New York, Oxford Uni.Press, 1994
9. Özcömert GH. (2010). Eczacılık Eğitiminde Eczacılık Etiğinin Yeri ve Öğrenim Hedefleri. İstanbul
10. Ersoy N., Aydın E., Tıbbi Etik' de Yararlılık İlkesi", Tıbbi Etik Dergisi, 2(2), 57-60, (1994)

11. Veatch RM., Haddad A., Case Studies in Pharmacy Ethics, Oxford University Press, New York, 1999.
12. Resmi Gazete 02/02/1956 tarih ve 9223 sayılı, Türk Eczacıları Birliği Kanunu.
13. Resmi Gazete 27/07/1968 tarih ve 12961sayılı, Türk Eczacıları Deontoloji Tüzüğü
14. Resmi Gazete 12/10/2004 tarih ve 256611 sayılı, Türk Ceza Kanunu
15. Resmi Gazete 01/08.1998 tarih ve 23420 sayılı, Hasta Hakları Yönetmeliği
16. Sert G., Hasta Hakları Uluslar arası Bildirgeler ve Tıp Etiği Çerçevesinde, Babil Yayınları, 2004, İstanbul.
17. Elçioğlu Demirhan AE., Hasta Hakları, Çağdaş Tıp Etiği, Editörler: Prof.Dr. Aysegül Demirhan Erdemir, Prof.Dr. Öztan Öncel, Doç.Dr. Şahin Aksoy, s:92
18. Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmelik Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 13.10.1992; Yayımlandığı Resmi Gazete Sayısı: 21374
19. Gürses İ. (2005). Önyargının Nedenleri. Uludağ Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi. 14(1): 143-161.
20. Harlak, H. (1998). Önyargılar. Psikososyal Bir İnceleme. Ankara: Sistem Yayıncılık
21. <http://www.ilacpedia.com/prospektus/prednol-tablet-4-mg>